

ВІДГУК

офіційного опонента, доктора наук з державного управління, доцента Ярового Тихона Сергійовича, на дисертаційну роботу Гунька Леоніда Володимировича на тему: «**ФОРМУВАННЯ ДЕРЖАВНОЇ СТРАТЕГІЇ БОРТЬБИ З НЕЗАКОННИМИ ЗБРОЙНИМИ ФОРМУВАННЯМИ В УКРАЇНІ**», подану до захисту у разову спеціалізовану раду Національного університету «Львівська політехніка» на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 281 «Публічне управління та адміністрування»

Актуальність теми дисертації, зв'язок з науковими програмами, темами

Актуальність дисертаційного дослідження Гунька Л. В. на тему «Формування державної стратегії боротьби з незаконними збройними формуваннями в Україні» спричинена відсутністю наукових робіт, які б сформуливали комплексне теоретико-методологічне та функціональне обґрунтування державної стратегії боротьби з незаконними збройними формуваннями в Україні.

Зокрема, на сьогодні залишаються неврегульовані питання нормативно-правового забезпечення в частині співвідношення сутності боротьби з незаконними збройними формуваннями до сфери національної безпеки України, проблематика застосування комплексного підходу до документів стратегічного планування у сфері боротьби з незаконними збройними формуваннями, визначення державних інституцій та їх компетенцій як суб'єктів формування та реалізації державної стратегії боротьби з незаконними збройними формуваннями.

Тому автором наведено теоретичне узагальнення і вирішення наукового завдання, яке полягає у концептуальній визначеності теоретико-методологічних та функціональних засад державної стратегії боротьби з незаконними збройними формуваннями в Україні та розробленні пріоритетних етапів її формування. У роботі проаналізовано міжнародний досвід боротьби з сепаратизмом, тероризмом, показано три можливі підходи до проведення боротьби з сепаратизмом: застосування ненасильницьких методів, застосування силових методів та застосування міжнародних заходів. Дослідницький потенціал автора дозволив комплексно вирішити наукове завдання і, як наслідок, було розглянуто стан, створення та розвиток незаконних збройних формувань на сході України, показано причини та мету створення незаконних збройних формувань, особовий склад,

наявність у складі найманців, громадян іноземних держав, зокрема, російської федерації. Тобто, враховуючи сучасний стан, міжнародний досвід, історичні тенденції – можна вважати, що проблематика боротьби з незаконними збройними формуваннями є не лише актуальною, а необхідною з точки зору врахування держаних інтересів, забезпечення національної безпеки.

Дисертаційне дослідження здійснене в межах науково-дослідної теми кафедри публічного врядування на тему: «Наукові засади забезпечення сталого розвитку територіальних громад і територій в умовах національних викликів та повоєнного відновлення України» (Scientific Foundations for Ensuring Sustainable Development of Territorial Communities and Territories in the Conditions of National Challenges and Post-War Recovery of Ukraine), державний реєстраційний номер: 0124U000016 (12/2023 – 12/2026).

Достовірність та обґрунтованість наукових положень, висновків та результатів дисертаційної роботи

Висновки та рекомендації, які сформульовані у дисертації, є цілісними, обґрунтованими, та такими що сформовані за допомогою загальнонаукових та спеціальних методів. Достовірність та обґрунтованість наукових положень, висновків та результатів дисертаційної роботи забезпечується використанням достатньої кількості джерел, як вітчизняних так і закордонних науковців, а також широкої бази використаних джерел, а саме 208 найменувань (з яких 71 – іноземною мовою). Широкою є джерельна база законодавства України, інших держав та міждержавних утворень. Особливої уваги заслуговують використані міжнародні нормативно-правові акти у сфері національної безпеки України.

Дисертація Гунька Леоніда Володимировича «Формування державної стратегії боротьби з незаконними збройними формуваннями в Україні» є завершеною науковою працею, у якій розв'язано конкретне наукове завдання, яке полягає у концептуальній визначеності теоретико-методологічних та функціональних засад державної стратегії боротьби з незаконними збройними формуваннями в Україні та розробленні пріоритетних етапів її формування, що має важливе значення для галузі знань публічне управління та адміністрування. Поставлені дисертантом завдання

розкривають мету дослідження. Структура дисертації логічна, матеріали розділів викладено відповідно до мети і поставлених завдань.

Викладене вище свідчить про достатній рівень обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій дисертаційного дослідження. Висновки загалом відповідають поставленим завданням, відповідно відтворюються в оприлюдненому тексті анотації.

Наукова новизна одержаних результатів

Наукова новизна одержаних результатів полягає у концептуальній визначеності теоретико-методологічних та функціональних засад державної стратегії боротьби з незаконними збройними формуваннями (НЗФ) в Україні та розробленні пріоритетних етапів її формування, що конкретизовано у низці наукових положень, де уперше обґрунтовано концептуальні засади боротьби з НЗФ в Україні, що полягають у розробленні теоретико-методологічних та функціональних засад формування державної стратегії боротьби з НЗФ в Україні; визначенні можливостей застосування державної стратегії через аналіз актуальних загроз національній безпеці від НЗФ, аналіз та вибір форм та способів дій проти НЗФ як механізмів досягнення державної стратегії боротьби з НЗФ; обґрунтуванні пріоритетних етапів формування державної стратегії з врахуванням балансу національних та міжнародних тенденцій, концептуалізації доцільності формування державної стратегії та розробленні змісту і основних складових елементів державної стратегії боротьби з НЗФ в Україні.

Удосконалено категорійний апарат у сфері національної безпеки і боротьби з НЗФ, зокрема уточнено поняття: «національні інтереси», «система національної безпеки», «державне управління національною безпекою», «незаконні збройні формування»; що на відміну від існуючих визначень, дозволить повніше розкрити їх значення в контексті формування функціональних засад державної стратегії боротьби з НЗФ, зокрема для визначення функцій державних інституцій відповідно до їх наявних компетенцій, статусу, можливостей управлінських впливів, розподілу повноважень; механізми досягнення цілей державної стратегії боротьби з НЗФ через застосування форм та способів дій проти НЗФ, зокрема в частині формування вимог для сил боротьби з НЗФ та їх практичного застосування; використання принципів

лінійності та нелінійності до управлінських рішень у боротьбі з НЗФ; формування заходів спеціальних сил; застосування операцій, які сприяють виявленню та ідентифікації НЗФ; підтримки громадянами органів публічної влади; застосування заходів забезпечення фінансової та інформаційної безпеки; державну політику у сфері національної безпеки та оборони загалом та у сфері боротьби з НЗФ зокрема, через узагальнення основних принципів розробки стратегічних документів у сфері національної безпеки, запобігання конфліктам пов'язаних з НЗФ, підготовку держави до участі в конфлікті та застосування воєнної сили.

Набули подальшого розвитку підходи до нормативно-правового забезпечення передумов формування державної стратегії боротьби з НЗФ, зокрема через обґрунтування необхідності нормативного врегулювання процесу надання статусу держави-спонсора тероризму та визнання терористичних організацій; пріоритетні етапи формування державної стратегії боротьби з НЗФ через розроблення змісту та основних складових елементів з врахуванням досвіду формування Стратегії національної безпеки України, Стратегії кібербезпеки України, Воєнної доктрини України, Стратегії забезпечення державної безпеки, Стратегія воєнної безпеки України, Стратегічної концепції НАТО та за допомогою використання комплексного підходу, що пов'язано із участю у заходах протидії НЗФ всіх складових сектору безпеки і оборони; процеси державного стратегічного планування боротьби з сепаратизмом, тероризмом та НЗФ, зокрема в контексті аналізу можливостей запозичення та імплементації зарубіжного досвіду у вітчизняну практику формування державної стратегії боротьби з НЗФ.

Практичне значення і впровадження одержаних результатів дослідження

Основні висновки, теоретичні положення та рекомендації, розроблені та запропоновані автором у дисертації, можуть використовуватися органами державної влади у сфері стратегічного планування, зокрема у діяльності державних органів спеціального призначення з правоохоронними функціями, РНБО, ЗСУ, СБУ, Національної гвардії, Національної поліції, інших підрозділів сил безпеки й оборони, Міноборони та інших центральних органів виконавчої влади, а також при викладанні у закладах вищої освіти.

Результати дисертаційного дослідження можуть бути використані для подальших науково-дослідних розробок у сфері державного планування, стратегування питань національної безпеки, зокрема щодо формування державної стратегії боротьби з НЗФ.

Результати дисертаційного дослідження впроваджено в освітньому процесі Національної академії Національної гвардії України для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти тактичного рівня військової освіти за спеціальністю 251 Державна безпека; в роботу Національної академії внутрішніх справ МВС України, а саме концепцію проведення групових практичних занять за тематикою «Незаконні збройні формування в Україні»; в діяльність Державного архіву Львівської області, а саме в Програмі підтримки забезпечення відповідними органами Управління виконання делегованих повноважень на 2024; в роботу Національного лісотехнічного університету України, а саме для розробки матеріалів щодо проведення занять з підвищення кваліфікації державних службовців; в навчальний процес Львівського регіонального інституту державного управління НАДУ при Президентіві України; в освітній процес кафедри військової підготовки Національної академії внутрішніх справ МВС України.

Повнота викладу положень, висновків та рекомендацій дисертації в опублікованих працях

Перелік публікацій автора дозволяє зробити позитивний висновок щодо повноти викладу положень, висновків та рекомендацій дисертації в опублікованих працях. Наукові результати дисертаційного дослідження опубліковано у 13 наукових працях, у тому числі: 5 статей у наукових фахових виданнях України з публічного управління та адміністрування, 8 тез доповідей на науково-практичних конференціях, 3 інших публікацій, в т. ч. науково-методичного посібника за темою дисертації. Тема дисертації відповідає профілю спеціальності. Кількість публікацій відповідає вимогам результатів дисертацій на здобуття наукового ступеня доктора філософії.

Дискусійні положення та зауваження щодо змісту дисертації

Визнаючи достовірність, цілісність, новизну дисертаційного дослідження Гунька Леоніда Володимирови, доцільно звернути увагу на низку дискусійних положень.

1. Автором удосконалено низку понять, зокрема поняття *«системи національної безпеки»*, яку визначено як складну багаторівневу систему, що включає в себе сукупність державних органів, органів місцевого самоврядування, інститутів громадянського суспільства, громадян, які діють відповідно до визначених повноважень, прийнятих доктрин, стратегій, концепцій, здійснюють розробку та реалізацію управлінських рішень з метою своєчасного виявлення, запобігання та нейтралізації загроз національній безпеці відповідно до чинного законодавства. У той же час у роботі відсутній аналіз інституційного забезпечення формування державної стратегії боротьби з незаконними збройними формуваннями в Україні. Також при розгляді поняття *«державне управління національною безпекою»*, яке розкрито як комплексне здійснення організуючого впливу за допомогою системи державних органів, які відповідно до наданих повноважень, здійснюють прийняття управлінських рішень з метою виявлення, запобігання та нейтралізації загроз національній безпеці відповідно до чинного законодавства, - відсутній подальший аналіз, представлення, виклад тощо зазначеної системи державних органів.

2. У висновках до розділу 2 (с.135) автором зазначено, що *«загалом міжнародний досвід та тенденції боротьби з НЗФ показують, більше уваги необхідно звертати на гуманітарну складову (проекти у сфері освіти, програми з працевлаштування, програми у сфері охорони здоров'я, інвестиції)»*. У той же час у подальших підрозділах та й загалом у роботі цей висновок не дістав подальшого розвитку, також відсутній його зв'язок загалом до державної стратегії боротьби з незаконними збройними формуваннями в Україні.

3. У п. 3.2. *«Концептуалізація доцільності формування державної стратегії боротьби з незаконними збройними формуванням»* зазначено, що базовим принципом розробки стратегічних документів у сфері національної безпеки має бути принцип системності, що передбачає єдині підходи до прогнозування і планування (с.166). Разом з тим автор у зазначеному підрозділі наводить застосування стратегічного аналізу, воєнно-політичного прогнозування, системного аналізу,

системи національної безпеки, стратегічного планування, стратегічного менеджменту тощо. Тому, вважаю, виклад та аналіз зазначених у підрозділі понять потребує логічно-послідовного застосування та систематизації відповідно до мети підрозділу, а саме - концептуалізації доцільності формування державної стратегії боротьби з незаконними збройними формуваннями.

4. У Додатку А автор презентує «Стратегію боротьби з незаконними збройними формуваннями в Україні», яку доречно було б проаналізувати з коментарями у тексті дисертації. Так, при розробці п. 1. Стратегії за назвою «Загальні положення», п. 2. за назвою «Безпекове середовище, ризики та загрози» фокус стратегії зміщений у сторону національної безпеки України, з відповідним матеріалом у зазначених пунктах. Тобто, автор досить узагальнено підійшов до Стратегії боротьби з незаконними збройними формуваннями в Україні, з застосуванням призми національної безпеки. Схожа ситуація прослідковується з п. 4 за назвою «Ймовірні сценарії застосування сил безпеки та оборони», у якому зазначено ймовірні сценарії, які потребуватимуть застосування сил безпеки і оборони України для виконання завдань з оборони України. Тобто, фокус дослідження переміщується загалом на усю оборону України, без звуження до боротьби з незаконними збройними формуваннями. Вважаю, що застосування більш вузького підходу, чіткої методології до формування державної стратегія боротьби з незаконними збройними формуваннями в Україні лише збагатили б роботу та чіткіше окреслили саму стратегію.

Зазначені зауваження не носять категоричний характер, містять рекомендаційні ознаки, не зменшують наукову цінність та цілісність дисертаційного дослідження, яке загалом оцінюється позитивно.

Загальний висновок

Дисертація Гунька Леоніда Володимировича на тему: «Формування державної стратегії боротьби з незаконними збройними формуваннями в Україні» є результатом самостійних досліджень, не містить елементів фальсифікації, компіляції, плагіату та запозичень, що констатує відсутність порушення академічної доброчесності. Використання текстів інших авторів мають належні посилання на відповідні джерела.

Дисертація відповідає вимогам наказу МОН України № 40 від 12.01.2017 року «Про затвердження вимог до оформлення дисертації», Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії (Постанова Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44 (зі змінами), а її автор – Гунько Леонід Володимирович, заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 281 «Публічне управління та адміністрування».

Офіційний опонент:

завідувач кафедри національної безпеки, менеджменту та публічного адміністрування Чернігівського інституту інформації, бізнесу і права Закладу вищої освіти «Міжнародний науково-технічний університет імені академіка Юрія Бугая», доктор наук з державного управління, доцент

Тихон ЯРОВОЙ